

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและมีประสิทธิภาพจำเป็นที่จะต้องมีการกระจายอำนาจ และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 ซึ่งให้มีการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาของคนไทยให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตการศึกษา และสถานศึกษา ดังปรากฏในบทบัญญัติมาตราที่ 39 ที่ว่า มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง การกระจายอำนาจดังกล่าวจะทำให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีความอิสระในการบริหารจัดการเป็นไปตามหลักของการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) ซึ่งจะเป็นการสร้างรากฐานและความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานและสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

จากแนวคิดดังกล่าวเพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระ และมีความเข้มแข็ง รัฐจึงจัดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล โดยได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 ในมาตราที่ 35 ดังนี้ มาตรา 35 สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 34(2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคล จากหลักการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวปฏิบัติและขอบเขต

อำนาจหน้าที่ของโรงเรียนที่เป็นนิติบุคคล ตามมาตรา 39(3) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 โดยให้ผู้อำนวยการสถานศึกษา ซึ่งก็คือผู้บริหาร เป็นผู้แทนของสถานศึกษาในกิจการทั่วไป

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่เป็นผลต่อความสำเร็จหรือประสิทธิภาพของสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารจะต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสม มีพฤติกรรมในการนำที่ถูกต้อง เหมาะสม เพราะความสำเร็จของงานทุกงานทุกด้านขององค์การขึ้นอยู่กับผู้บริหาร ซึ่งจะวินิจฉัยสั่งการ หรือตัดสินใจแก้ปัญหิต่าง ๆ เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น ผู้บริหารคือผู้ที่มีศิลปะในการบริหารคนบริหารงาน ให้ประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ (จรรณี เก้าเอี้ยน, 2557, หน้า 125) ผู้บริหารจึงถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นตัวแทนของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาและมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การจัดการศึกษาซึ่งเป็นหัวใจหลักในโรงเรียนให้มีคุณภาพ (สมศักดิ์ คงเทียง, 2542, หน้า 1-2) ได้กล่าวว่า ในการดำเนินงานทั้งหลายในสถานศึกษา จะมีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผลเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา เป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงจำเป็นต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการบริหารงานสถานศึกษา มีทักษะทางการบริหารการศึกษา เทคนิคและวิธีการ ในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา เพื่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารสถานศึกษา จะมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลเพียงใด ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญ ที่จะผลักดันให้เกิดการขับเคลื่อนและสร้างพลังแห่งการร่วมแรงร่วมใจกันขององค์กร ผู้บริหารสถานศึกษานั้นนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะนำพาให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาและเป็นศูนย์การบริหารจัดการงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนและชุมชน

คำว่า “ผู้บริหาร” ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งของภาครัฐและเอกชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน การจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ตามนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษา นอกจากนี้ ชีระ รุญเจริญ (2550, หน้า 72) กล่าวว่าไว้ว่าการบริหารกิจการใด ๆ เกี่ยวกับสาธารณประโยชน์ในยุคโลกาภิวัตน์ จำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ จึงจะดำเนินธุรกิจต่าง ๆ ไปด้วยดี และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารองค์กรจึงต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ การบริหารกิจการ

ทุกกิจการ ไม่ว่าจะเป็ขนาดเล็กรหรือขนาดใหญ ล้วนแต่ต้องอาศัยผู้บริหารมืออาชีพ ในสถานศึกษาก็เช่นกันผู้บริหารที่จะนำพาสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณลักษณะความเป็นมืออาชีพในการบริหารสถานศึกษา จึงจะสามารถนำการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ ถึงจะได้เรียกว่าผู้บริหารมืออาชีพหรือ ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ ไซยา ภาวะบุตร (2554, หน้า 189) ซึ่งได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ คือ ผู้บริหาร ที่มุ่งมั่นเสริมพัฒนา บริหารจัดการและดำเนินการให้ผู้เรียนทุกคนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมี คุณภาพ มุ่งมั่นที่จัดการศึกษาที่สมบูรณ์แบบโดยให้เกิดผลกับทุกมิติกับผู้เรียน เพื่อให้เกิด ความเข้มแข็งกับชุมชน เป็นชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ นำไปสู่ความเป็นสถานศึกษา สมบูรณ์ คือ สถานศึกษาที่มีสภาพน่าดู น่าอยู่ น่าเรียน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ การบริหารจัดการที่เชื่อมโยงสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงอย่างมีคุณภาพ ทำให้ ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณภาพในลักษณะเก่ง ดี มีความสุข ทำให้ผู้สอนเป็นผู้มีคุณภาพ มีความสุข ในงาน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ นำไปสู่การสร้างสถาบันการศึกษาและชุมชนที่มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพต้องมีความเป็นนักบริหารจัดการ มีความเป็นผู้นำทาง การศึกษา มีความเป็นผู้มีความสามารถทางวิชาการ มีความเข้าใจในเรื่องของการปฏิรูป การศึกษา มีความรู้ทางเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนและสังคม และยัต้องมีคุณลักษณะส่วนบุคคล อันได้แก่ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ เป็นผู้ที่มีความสามารถ ในการแสวงหาแหล่งเงินทุน/บริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ มีคุณธรรมและจริยธรรม มีจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมไทยและต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี ผู้บริหารนอกจากจะเป็นผู้บริหารมืออาชีพตามมาตรฐานวิชาชีพตามการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) และ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 มาตรา 53 แล้วยังต้องปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดี ขององค์กร สร้างความศรัทธาเชื่อมั่นจากผู้ใต้บังคับบัญชา ตลอดจนชุมชน และหน่วยงาน ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีความเป็นมืออาชีพในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การบริหารงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยเฉพาะด้านการจัดการศึกษา อันเป็นวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีคุณลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของผู้บริหารมืออาชีพที่จะนำพาการบริหารสถานศึกษา ประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้ว การที่โรงเรียนจะดำเนินการต่าง ๆ ตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ที่ได้กำหนดไว้ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดความสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดที่จะนำพาโรงเรียนไปสู่เป้าหมาย ผู้บริหารต้องมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพตามที่กล่าวมาแล้วนั้นมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา จึงจะทำให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูผู้สอนอยู่ในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารได้ปรับเปลี่ยนบทบาทพฤติกรรม หรือพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารมืออาชีพเป็นต้นแบบให้กับเพื่อนครู ชุมชนนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ รวมทั้งเป็นความรู้และแนวคิดแก่ผู้ที่จะเข้ามาเป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาว่าจะต้องมีคุณลักษณะเช่นไรจึงจะช่วยนำพาหรือบริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ อีกทั้งจะได้เป็นข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานในการใช้เป็นแนวทางในการสรรหาในเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหารโรงเรียนมืออาชีพ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ในโอกาสต่อไป

คำถามของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัย ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอยู่ในระดับใด
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านสถานภาพ เพศ และขนาดโรงเรียนแตกต่างกันหรือไม่
3. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมีอาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมีอาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีความแตกต่างกันในด้านสถานภาพ เพศ และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมีอาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัย ไว้ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมีอาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมีอาชีพในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านสถานภาพ เพศ และขนาดโรงเรียน มีความแตกต่างกัน

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยมีความสำคัญ ดังนี้

1. ผลการวิจัยเป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ในการพัฒนาตนเอง
2. ผลการวิจัยเป็นสารสนเทศสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ เพื่อประกอบการพิจารณาสนับสนุนส่งเสริมการบริหารโรงเรียน

3. ผลการวิจัยเป็นแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพ
ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปึงกาฬ ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดขอบเขต
ของการวิจัยโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. เนื้อหาในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร
มืออาชีพ ตามแนวคิดของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548)
ดังนี้

1.1 ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพ

- 1.1.1 คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม
- 1.1.2 คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำในการจัดระบบ
- 1.1.3 คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ
- 1.1.4 คุณลักษณะด้านการบริหารจัดการ
- 1.1.5 คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำสังคมและชุมชน
- 1.1.6 คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และ
ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ปึงกาฬ ปีการศึกษา 2558 จำนวน 2,673 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 231 คน
ครูผู้สอน จำนวน 2,230 คน และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 212 คน
จาก 212 โรงเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน
และประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปึงกาฬ โดยใช้วิธีการ ดังนี้ ใช้ตารางแสดงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ของ เครซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1986, p. 345 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2554, หน้า 199) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 336 คน จาก 71 โรงเรียน โดยการสุ่มตัวอย่าง แบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) ประกอบด้วย

2.2.1 ผู้บริหาร จำนวน 84 คน

2.2 ครูผู้สอน จำนวน 168 คน

2.3 ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 84 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และประธานกรรมการสถานศึกษา เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของผู้บริหารมืออาชีพ

3.1 ตัวแปรอิสระ จำแนกเป็น 3 กลุ่ม

3.1.1 สถานภาพ

3.1.1.1 ผู้บริหาร

3.1.1.2 ครูผู้สอน

3.1.1.3 ประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1.2 เพศ จำแนกเป็น 2 กลุ่ม

3.1.2.1 ชาย

3.1.2.2 หญิง

3.1.3 ขนาดโรงเรียนจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.1.3.1 เล็ก

3.1.3.2 กลาง

3.1.3.3 ใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม คือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ตามแนวคิด ของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 6 ด้าน ดังนี้

3.2.1 คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม

3.2.2 คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำในการจัดระบบ

3.2.3 คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำทางวิชาการ

3.2.4 คุณลักษณะด้านการบริหารจัดการ

3.2.5 คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำสังคมและชุมชน

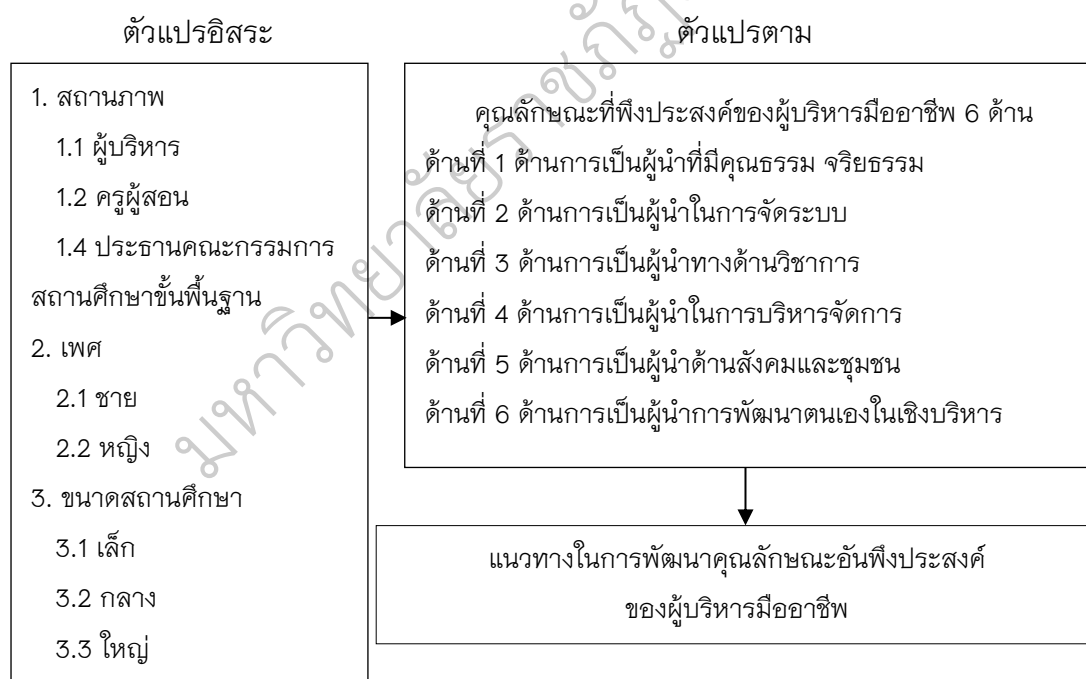
3.2.6 คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองในเชิงบริหาร

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลแบบสอบถามในการวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2559 ถึงสิงหาคม 2559

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารมืออาชีพ 6 ด้าน จากแนวคิดของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2548) ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นियามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมีอาชีพ หมายถึง ลักษณะส่วนตัวหรือพฤติกรรมที่ผู้บริหารแสดงออกมา และแสดงให้เห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่มีในการบริหารซึ่งจะแสดงพฤติกรรมที่โดดเด่นออกมาตามแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 6 ด้าน คือ

1.1 การเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหาร สถานศึกษาที่บ่งบอกว่ามีคุณงามความดี เป็นแบบอย่างของผู้มีมาตรฐานทางจริยธรรมในวิชาชีพชั้นสูง ตัดสินใจในกรอบความคิดทางจริยธรรม มีเหตุผลและมนุษยสัมพันธ์ดี แก้ปัญหาด้วยหลักเมตตาธรรม พัฒนาและสนับสนุนพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมในชุมชนของโรงเรียนมี ความปรารถนาดี ประพฤติตนเสมอต้นเสมอปลาย

1.2 การเป็นผู้นำด้านการจัดระบบ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีการสร้างวิสัยทัศน์พัฒนาโรงเรียนชุมชน มุ่งเน้นการสอนและการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงเพื่อปรับปรุงองค์กร วิเคราะห์ห้ปะละแก้ปัญหาโดยใช้เทคนิคการแก้ปัญหาและทักษะการตัดสินใจ วางแผนกลยุทธ์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม นำเสนอวิสัยทัศน์สู่ชุมชนสังคมของโรงเรียน ตรวจสอบ ติดตาม และทบทวนวิสัยทัศน์ ภารกิจของชุมชน ของโรงเรียน

1.3 การเป็นผู้นำด้านวิชาการ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการพัฒนากิจกรรมการสอน การเรียนรู้ของครูและนักเรียน ร่วมมือกับครูวางแผนและจัดหลักสูตร พัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เน้นการปฏิบัติเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน มีการจัดโครงสร้างองค์กร สนับสนุนสื่อการเรียนรู้ สนับสนุนและสนองตอบการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน มีกลยุทธ์ในการประเมินเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอน อำนวยความสะดวกในการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพ

1.4 การเป็นผู้นำด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีกำหนดแผนการดำเนินการและวิธีการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายบริหารจัดการตามหลักและกระบวนการเน้นการกระจายอำนาจ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

จัดลำดับความสำคัญของงาน ทบทวนโครงสร้างองค์กรและระบบการจัดการ พัฒนาระบบ และกระบวนการวางแผน งบประมาณ จัดทำรายงานการปฏิบัติตามแผน สามารถ นำเทคโนโลยีมาใช้เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงโครงสร้างองค์กร สร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ในโรงเรียน กำหนดตำแหน่งสายงานการบังคับบัญชา ติดตามดูแลการปฏิบัติงานและ ประเมินผลงานที่ให้ลงมือปฏิบัติ

1.5 การเป็นผู้นำด้านสังคมและชุมชน การแสดงออกของผู้บริหาร สถานศึกษาที่มีการนำจุดหมายและนโยบายที่มีประโยชน์มาใช้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับ ชุมชน สร้างความมั่นคงและสร้างโอกาสทางการศึกษา นำข้อเสนอแนะมาสร้างสิ่งสนับสนุน เป้าหมาย และโครงการต่าง ๆ นำมาตรฐานคุณธรรมจริยธรรมของสังคม ชุมชนมา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนา และกำหนดนโยบาย เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมวางแผน ริเริ่มโครงการและสร้างวิสัยทัศน์การศึกษา ปรับปรุงการศึกษาของนักเรียน ประชาสัมพันธ์ เพื่อประโยชน์ของนักเรียนและโรงเรียน นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้

1.6 การเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองในเชิงบริหารในเรื่องการพัฒนาตนเอง หมายถึง การพัฒนาตนเองเพื่อเป็นผู้บริหารมืออาชีพ ซึ่งเป็นการแสดงออกของผู้บริหาร สถานศึกษาที่สามารถวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็งและข้อจำกัดบนพื้นฐานองค์ความรู้ เรื่องผู้นำในยุคปัจจุบัน สามารถประเมินเป้าหมายการทำงานที่นำไปสู่ความสำเร็จ สามารถ วางเป้าหมายในระยะยาวในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ดูแลสุขภาพตนเองให้แข็งแรง ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตวิญญาณ จัดลำดับความสำคัญของงานมีเป้าหมาย ในการทำงาน และพยายามทำงานให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด

2. สถานศึกษา หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2558 จำนวน 212 โรงเรียน

3. สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งหรือหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ จำแนกได้ 4 กลุ่ม ได้แก่

3.1 ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่รักษาการในตำแหน่งผู้บริหาร สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2558

3.2 ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรทางการศึกษาสายผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2558

3.3 ประชานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นประชานกรรมการสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบึงกาฬ ปีการศึกษา 2558

4. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ แบ่งตามจำนวนนักเรียน มี 3 ขนาด คือ

4.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน ไม่เกิน 120 คน

4.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 121 ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 540 คน

4.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 541 คน ขึ้นไป

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ หมายถึง หน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 จัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานในระดับประถมศึกษาและขยายโอกาสทางการศึกษาในเขตพื้นที่ 8 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองบึงกาฬ อำเภอศรีวิไล อำเภอพรเจริญ อำเภอเซกา อำเภอบึงโขงหลง อำเภอบุ่งคล้า อำเภอโซ่พิสัย และอำเภอปากคาด

6. แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารมืออาชีพ หมายถึง การที่ผู้วิจัยนำผลการวิจัยคุณลักษณะ 6 ด้าน 1) ด้านการเป็นผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านการเป็นผู้นำในการจัดระบบ 3) ด้านการเป็นผู้นำทางด้านวิชาการ 4) ด้านการเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ 5) ด้านการเป็นผู้นำด้านสังคมและชุมชน 6) ด้านการเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองในเชิงบริหารที่มีผลการวิจัยระดับต่ำกว่าค่าเฉลี่ยรวม มาจัดทำเป็นแนวทางให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นชอบต่อไป